

1/11 Brahms Requiem i Allhelgona – – Milt och eftertänksamt

Program

(ca 1 tim och 15 min)

Johannes Brahms Ein deutsches Requiem

- I. Selig sind, die da Leid tragen
- II. Denn alles Fleisch, es ist wie Gras
- III. Herr, lehre doch mich, dass ein Ende mit mir haben muss
- IV. Wie lieblich sind deine Wohnungen, Herr Zebaoth
- V. Ihr habt nur Traurigkeit
- VI. Denn wir haben hie keine belibende Statt
- VII. Selig sind die Toten, die in dem Herren sterben

Medverkande

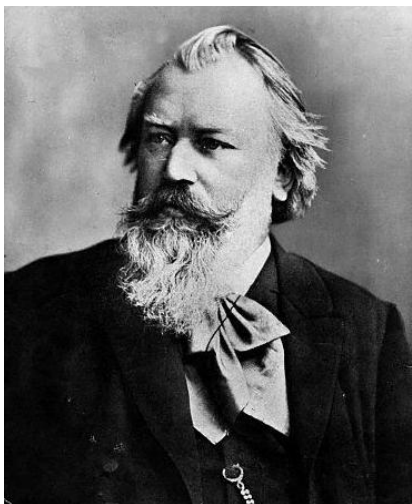
Helsingborgs Symfoniorkester

Helsingborgs Konserthuskör

Solister Clara Cecilie Thomsen, sopran

Anton Ljungqvist, baryton

Dirigent Anna Rakitina

Johannes Brahms

Johannes Brahms (1833 – 1897) Ein deutsches Requiem

Johannes Brahms mor gick bort i februari 1865, och händelsen kan mycket väl vara en av de främsta impulserna till skapandet av en dödsmässa. Tre av satserna – som skulle komma att bli sju – stod klara ett par månader senare, i slutet av april. De satser som till slut skulle bli nummer ett, två och fyra. I den andra hade han bearbetat och använt material som han tidigare förkastat, från ett decennium tidigare, tiden då vännen Robert Schumann försökt ta sitt liv och Brahms flyttade till Düsseldorf för att hjälpa Roberts fru Clara.

Alla satser utom den femte var fullbordade i april 1866 och i december året därpå framfördes de tre första i Wien, under ledning av en Johann Herbeck (som för övrigt kanske är mest känd för att ha lett det första framförandet av Schuberts "Ofullbordade").

Herbecks framförande av Brahmssatserna lär ha varit mindre lyckat, till stor del för att man hade missförstått markeringarna i pukstämman, sektioner som Brahms markerat "fp" (fortepiano, vilket betyder kraftfull ansats direkt följd av betydligt mer lågmäلت spel) tolkades som "f" eller "ff" (forte/fortissimo, starkt eller mycket starkt) vilket gjorde att pukorna dränkte det mesta av övriga musikers ansträngningar i den tredje satsen.

Brahms dirigerade själv uruppförandet av de sex satser som hittills skrivits på Långfredagen den 10 april 1868. Detta ägde rum i Bremens katedral och den här gången blev det en helt annan framgång. Tidigt kom verket att spelas och hyllas i länder som England, Schweiz och Ryssland, så *Ein deutsches Requiem* blev lite av en vändpunkt i den 35-årige tonsättarens karriär och till och med Brahms entré på världsscenen.

Sist men inte minst tillkom styckets femte sats, sopransolot i lyriskt ljus G-dur, vars text bär på hela verkets centrala budskap om tröst. Det är svårt att inte läsa in en speciell betydelse för Brahms – som ju förlorat sin älskade mor – i raderna "Som en mor tröstar sitt barn, så skall jag trösta er."

Den slutliga, sjuåttioåttio, versionen uruppfördes av Leipzig Gewandhausorkester i februari 1869.

Titeln "Ett tyskt rekviem" har forskarna hittat för första gången i ett brev till Clara Schumann från 1865, där Brahms skriver om sitt arbete med verket. Först flera år senare fick Brahms veta att Robert Schumann också hade planerat ett verk med samma titel.

Att han kallar sitt rekviem för tyskt syftar såklart till att redan i titeln visa att det här inte handlar om den traditionella romersk-katolska mässtexten. Här sjungs i stället texter som Brahms själv sammanställde från den Lutherska Bibeln. Där den traditionella katolska dödsmissan fokuserar på de döda, domens dag och hoppet om att nå paradiset, riktar sig Brahms utvalda texter på ett helt annat sätt till oss som är kvar, han ville skriva en mässa till tröst för sörjande.

Notera bara den eleganta symmetrin i öppningsstroforna på de första och sista satserna. Första satsens "Saliga de som sörjer, de skall bli tröstade" motsvaras i början av sista satsen av "Saliga de döda som härafter dör i Herren".

I den högtidligt stillsamma första satsen sjunger kören som sagt om tröst åt de sörjande, de som sår under tårar ska skörda med jubel. Satsen är ovanligt nog instrumenterad utan orkesterns båda violinsektioner. Den andra satsen inleds som en tung sorgmarsch och kören talar om hur människan är som gräset och hennes härlighet som blommorna i gräset. Men trots att allt vissnar väntar jordbrukaren tålmodigt på höst- och vårregn. Så kommer textraden om att Herrens ord består i evighet, musiken mynnar ut i trösterikt ljus B-dur.

Den tredje satsen inleds med att barytonsolisten reflekterar över människans korta levnadstid, men slutar också den förtröstansfullt, i en fuga över en liggande baston (så kallad "orgelpunkt"). De rättfärdigas själar är i Guds hand, ingen plåga ska nå dem. I verkets fjärde sats målar kör och orkester en klangskön bild av Herren Sebaots ljuvliga boningar. Sebaot är ett gammaltestamentligt namn på Gud, som troligtvis också kan syfta på skaran av änglar som omger Gud och symbolisk även stjärnorna på himlen.

Efter den tidigare nämnda skimrande ljusa och trösterika femte satsen, kommer en betydligt mer dramatisk sjätte. Barytonsolisten sjunger tillsammans med kören om den yttersta dagen och domedagsbasunen. Men – likt tredje satsen – mynnar satsen ut i en högtidlig och storslagen fuga, där Brahms åter visar sin kärlek till, och djupa kunnande i, tidigare epokers hantverk och formspråk. Om ett namn ska nämnas blir det oundvikligen Johann Sebastian Bach.

I den avslutande sjunde satsen återvänder kören tillsammans med orkestern till den förstas stillsamt reflekterande stämning, sammetsmjukt i F-dur. Saliga är de döda. De ska få vila efter sina mödor.

Anna Rakitina har trots sina unga år en diger meritlista. Under förra säsongen debuterade hon med Göteborgs Symfoniker och City of Birmingham Symphony Orchestra och hon har tidigare dirigerat San Francisco Symphony, New York Philharmonic, Gewandhausorchester Leipzig och Orchestre Philharmonique de Radio France för att bara nämna några. Lördagens konsert blir hennes andra samarbete med HSO, men första gången hon får möta vår livepublik. Första gästspelet var nämligen i maj 2021, då vi p.g.a. COVID-restriktioner tillsammans i en tom konsertsal live-streamade Dvořáks serenader för stråkar och blåsare.

Den danska sopranen **Clara Cecilie Thomsen** är sedan 2021 fast medlem i Det Kongelige Teaters fasta solistensemble i Köpenhamn. Hennes debut där var som Barbarina i *Figaros bröllop* år 2017. Bland hennes senaste roller finner man Moira i Poul Ruders opera *The Handmaid's Tale*, Mozartrollerna Fiordiligi (*Così fan tutte*) och Pamina (*Trollflöjten*) samt Guvernanten i Brittnes *The Turn of the Screw*.

Vår svenske baryton **Anton Ljungqvist** hördes senast tillsammans med HSO på Båstads tennisstadion i augusti 2024, då han gjorde rollen som greve Horn i Verdis *Maskeradbalen* under Birgit Nilssondagarna. Ljungqvist fick sin utbildning vid Operahögskolan i Stockholm och har under det senaste dryga decenniet gjort en rad roller vid operahusen i Malmö, Göteborg och på Wermland Opera i Karlstad. Han har även bland mycket annat medverkat i den SVT-sända Trettondagskonserten med Radiosymfonikerna i Berwaldhallen och i Göteborgs Symfonikers konsertanta uppsättning av Musogskijs *Boris Godunov* under ledning av Kent Nacano.

Text: Mats Persson